

До спеціалізованої вченої ради
Херсонського державного університету
Юридична адреса: вул. Університетська, 27, м. Херсон, 73003
Фактична адреса: вул. Шевченка, 14, м. Івано-Франківськ, Україна, 76018

ВІДГУК

**офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента Риженко
Ірини Миколаївни на дисертаційне дослідження Живиці Олега
Олександровича «Адміністративно-правове регулювання відносин у
сфері фізичної культури і спорту», подане на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право»**

Проблематика адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту в сучасних умовах набуває особливої значущості. Розгортання повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України спричинило руйнування спортивної інфраструктури, вимушене переміщення спортсменів, тренерів та фахівців галузі, а також потребу в переосмисленні державної політики щодо повоєнного відновлення сфери. Водночас процеси європейської інтеграції та реформування системи публічного управління вимагають приведення національного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів належного врядування, зокрема у частині антидопінгової діяльності, протидії маніпулюванню спортивними змаганнями та захисту прав учасників спортивних правовідносин. Цифровізація адміністративних процедур, дискусія навколо проєкту Закону України «Про спорт» та неврегульованість статусу окремих суб'єктів галузі додатково підтверджують актуальність та своєчасність обраної теми.

У такому контексті обрана тема дослідження «Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту» не лише відповідає актуальним запитам адміністративно-правової науки, а й має чітко виражену практичну спрямованість, що зумовлює її значущість для законотворчої діяльності, діяльності органів публічної адміністрації, спортивних федерацій та правозастосовної практики.

Дослідження зосереджене на комплексному вивченні механізму адміністративно-правового регулювання зазначеної сфери – від теоретичного осмислення предмета регулювання до практичних пропозицій щодо вдосконалення законодавства. Серед найвагоміших результатів дослідження дисертанта слід відзначити: авторське визначення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту як самостійного напрямку публічного адміністрування, що поєднує державне управління та спортивне самоврядування; виокремлення чотирирівневої ієрархічної системи нормативно-правового забезпечення досліджуваної сфери та визначення восьми змістовних напрямів такого забезпечення; авторську чотириелементну класифікацію принципів адміністративно-правового регулювання з обґрунтуванням самостійного місця принципів *lex sportiva*; перехід від управлінсько-організаційної парадигми регулювання до людиноцентричної, а також обґрунтування необхідності надання Національному антидопінговому центру статусу незалежного адміністративного органу та пропозицію щодо прийняття Спортивного кодексу України як єдиного кодифікованого акта галузі.

У першому розділі автор демонструє високий рівень наукової обґрунтованості, послідовно аналізуючи суспільні відносини у сфері фізичної культури та спорту як предмет адміністративно-правового регулювання, систему нормативно-правового забезпечення цієї сфери та принципи відповідного регулювання. Дисертант чітко окреслює чотирирівневу систему нормативно-правового забезпечення (конституційний, законодавчий, підзаконний та міжнародно-правовий рівні), приділяючи увагу системним недолікам чинного регулювання, зокрема відсутності кодифікації профільного закону та колізіям між нормами різної юридичної сили. Вагоме місце у розділі займає авторська чотириелементна класифікація принципів адміністративно-правового регулювання, яка, на відміну від традиційної трискладової моделі, доповнена самостійною групою принципів взаємодії публічного і приватного

регулювання. Це створює цінне теоретичне підґрунтя для подальших розділів дисертаційної роботи.

Другий розділ присвячено глибокому аналізу механізму адміністративно-правового регулювання досліджуваної сфери, зокрема суб'єктному складу, формам і методам регулятивного впливу та адміністративній відповідальності. Особливу увагу зосереджено на характеристиці органів публічної влади з владно-розпорядчими повноваженнями, суб'єктів з делегованими публічними функціями та організацій зі змішаною публічно-приватною природою. Автор комплексно досліджує форми (нормотворчу, правозастосовну, реєстраційно-дозвільну, договірну, організаційно-технічну) та методи (переконання, стимулювання, примусу, диспозитивної автономії, міжвідомчої координації) адміністративно-правового регулювання. Надзвичайно важливим є висновок про функціональні особливості адміністративної відповідальності у досліджуваній сфері, зокрема її транснаціональний характер в антидопінговій діяльності та конкуренцію зі спортивною відповідальністю, а також пропозиція доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення спеціальними складами правопорушень на виконання зобов'язань за Конвенцією Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями.

У третьому розділі здійснено ґрунтовний аналіз міжнародних стандартів та зарубіжних моделей публічного адміністрування у сфері фізичної культури і спорту. У центрі дослідження – класифікація міжнародних стандартів за юридичною природою, суб'єктом прийняття, предметом регулювання та сферою територіальної дії, а також систематизація централізованої, децентралізованої, змішаної, скандинавської та реформованої євроінтеграційної моделей. Розкрито зміст компаративного аналізу законодавства України та реформованої польської моделі, яка обґрунтовується автором як найбільш релевантна для адаптації в Україні з огляду на клубоцентричну організацію спорту та чітке розмежування державних і самоврядних функцій. На основі проведеного аналізу сформульовано

комплекс науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення механізму адміністративно-правового регулювання, що охоплює нормативно-правову, інституційну, функціональну та охоронну підсистеми, включаючи запровадження спортивного омбудсмена, постійно діючого спортивного третейського суду та системи антикорупційного комплаєнсу для спортивних організацій.

Запропонований у дисертації комплекс науково обґрунтованих рекомендацій має безпосереднє значення для адаптації законодавства до реалій воєнного та повоєнного часу. Зокрема, заслуговують на підтримку такі законодавчі ініціативи автора:

1) прийняття єдиного кодифікованого акта галузі – Спортивного кодексу України. Закріплення у Законі України «Про фізичну культуру і спорт» гарантованого мінімуму прав професійних спортсменів;

2) формування спеціальних інституційних механізмів захисту (запровадження інституту спортивного омбудсмена та постійно діючого спортивного третейського суду). Розбудова системи антикорупційного комплаєнсу для спортивних організацій як обов'язкової передумови для отримання будь-якого публічного фінансування в умовах обмеженості державних ресурсів;

3) нормативно-правове закріплення спеціальних механізмів адміністративно-правового супроводу повоєнного відновлення спортивної інфраструктури та фізичної / психологічної реабілітації ветеранів засобами адаптивного спорту.

Загальний висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Дисертація Живиці Олега Олександровича присвячена комплексному дослідженню адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту. Структура роботи є логічною, послідовною та відповідає загальноприйнятим вимогам до наукових досліджень. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що налічують вісім підрозділів,

висновків, списку використаних джерел (161 найменування) та додатків. Дисертант чітко визначив мету дослідження – комплексну розробку теоретичних засад і практичних аспектів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту в Україні, виявлення системних недоліків чинного законодавства та обґрунтування науково-практичних пропозицій щодо вдосконалення відповідного механізму управління.

У межах поставленої мети було визначено низку дослідницьких завдань: з'ясування сутності суспільних відносин у сфері фізичної культури і спорту як предмета регулювання, характеристика системи нормативно-правового забезпечення, розкриття принципів регулювання, аналіз суб'єктного складу, форм і методів регулятивного впливу, дослідження адміністративної відповідальності, вивчення міжнародного досвіду та обґрунтування напрямів удосконалення національного законодавства.

У роботі застосовано комплекс методів наукового пізнання: загальнонаукові (аналіз, синтез, індукція, дедукція), спеціально-юридичні (формально-догматичний, порівняльно-правовий, історико-правовий, системно-структурний), а також елементи міждисциплінарного підходу, що дозволило інтегрувати соціологічні та управлінські аспекти дослідження.

Значною перевагою є поєднання емпіричної бази (положення чинного законодавства України, міжнародно-правові акти, практика Спортивного арбітражного суду, офіційна статистика щодо стану спортивної інфраструктури та внутрішнього переміщення осіб) із нормативним аналізом. Такий підхід дозволив автору комплексно висвітлити досліджувану проблематику, виявити колізії у законодавстві та запропонувати конкретні напрями його удосконалення.

Наукова новизна дисертації Живиці О.О. є беззаперечною та виражається у низці аспектів, які вперше у вітчизняній адміністративно-правовій науці були розкриті на належному теоретико-прикладному рівні.

По-перше, дисертантом сформульовано авторське визначення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту як самостійного напрямку публічного адміністрування, що характеризується специфічним суб'єктним складом та поєднанням державного управління зі спортивним самоврядуванням.

По-друге, у дослідженні вперше запропоновано авторську чотириелементну класифікацію принципів адміністративно-правового регулювання досліджуваної сфери з обґрунтуванням самостійного місця принципів *lex sportiva* як окремої групи, що забезпечує баланс між державним управлінням і саморегуляцією спортивного руху, на відміну від існуючих у доктрині підходів.

По-третє, обґрунтовано необхідність гармонізації національного законодавства у сфері фізичної культури та спорту з міжнародними стандартами, зокрема Всесвітнім антидопінговим кодексом та Конвенцією Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями, з урахуванням досвіду реформованої польської моделі публічного адміністрування.

Важливо підкреслити, що дисертантом запропоновано уніфікацію понятійного апарату досліджуваної сфери, зокрема авторські дефініції форми і методу адміністративно-правового регулювання, що сприятиме правовій визначеності та запобіганню колізіям у правозастосовній практиці.

Також заслуговує на схвалення ідея запровадження індикативного інструментарію оцінки відповідності положень чинного законодавства міжнародним стандартам та зарубіжним моделям регулювання, що дозволить налагодити механізми моніторингу, виявлення прогалин і гармонізації правозастосовної практики України з міжнародними зобов'язаннями.

У підсумку, дослідження є актуальним, новаторським та науково обґрунтованим, має високу теоретичну та практичну цінність. Висновки роботи можуть стати підґрунтям для подальшого вдосконалення законодавства України у сфері фізичної культури і спорту, посилення гарантій прав учасників спортивних відносин в умовах війни та цифрових

трансформацій, а також слугувати методологічною основою для правотворчої діяльності та інституційного реформування галузі.

Таким чином, дослідження містить комплекс принципово нових наукових положень і підходів, які розширюють зміст національної адміністративно-правової доктрини та створюють передумови для модернізації правозастосовної практики.

Дискусійні положення та зауваження. Незважаючи на високий загальний рівень роботи, за змістом дослідження можна висловити такі побажання та зауваження:

1. У підрозділі 1.1 при розкритті суб'єктного складу автор використовує категорію «особи з необмеженими або обмеженими можливостями». У чому полягає специфіка їхнього адміністративно-правового статусу як безпосередніх учасників (суб'єктів) відносин у сфері фізичної культури і спорту, і чим відрізняється обсяг їхніх прав та обов'язків порівняно зі спортсменами-професіоналами?

2. Доцільним було б розширити порівняльно-правовий аналіз за рахунок включення практики держав із глибокою традицією організації спорту, зокрема Німеччини або Франції, що дозволило б посилити обґрунтованість рекомендацій для імплементації європейських стандартів у законодавство України, а не обмежуватися переважно польською моделлю.

3. У розділі, що стосується запровадження Спортивного кодексу України, варто було б подати більш чітку структуру запропонованого кодифікованого акта – перелік розділів, співвідношення з чинним Законом України «Про фізичну культуру і спорт» та проєктом Закону України «Про спорт», оскільки це підвищило б практичну реалізованість запропонованої ідеї.

4. У розділі, що стосується інституційних механізмів захисту прав учасників спортивних відносин, варто було б подати більш чітке розмежування повноважень спортивного омбудсмена, постійно діючого спортивного третейського суду та наявних органів державної влади й судової

системи, оскільки питання їх фінансового і кадрового забезпечення та процесуального співвідношення залишається розкритим переважно на концептуальному рівні.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження Живиці О.О., яке є оригінальною, завершеною науковою працею, що робить вагомий внесок у розвиток науки адміністративного права України.

Основні положення дисертації викладено у 5 наукових публікаціях, 3 з яких опубліковано у наукових фахових виданнях України (категорія «Б»), та 2 – є доповідями на міжнародних науково-практичних конференціях. Автореферат дисертації повною мірою відображає її зміст, основні положення та висновки.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертаційне дослідження Живиці Олега Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту» за своєю актуальністю, науковою новизною та практичним значенням повністю відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами, внесеними згідно з наказом МОН від 31 травня 2019 року № 759) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з постановою КМ від 03.05.2024 № 507) та ін.

Автором дотримано вимог щодо кількості публікацій у фахових виданнях та апробації результатів на науково-практичних конференціях. Перевірка на текстові збіги підтвердила оригінальність тексту та належне використання цитувань.

На підставі викладеного вважаю, що Живиця Олег Олександрович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

Офіційний опонент:

професор кафедри цивільно-правових дисциплін
інституту права та безпеки
Одеського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Ірина РИЖЕНКО